

Posudek vedoucího práce na magisterskou diplomovou práci:

Ivana VRÁNKOVÁ. *Jak se žilo poté. Návrat československých politických vězňů zpátky do společnosti*. Praha, 2012. 113 str. Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Orální historie – soudobé dějiny.

Magisterská práce studentky orální historie Ivany Vránkové představuje originální přínos k výzkumu a reflexi poválečných dějin bývalého Československa. Autorka práci rozdělila na šest kapitol; v úvodu popisuje motivy a důvody volby tématu, kterým rozumí integraci politických vězňů 50. let zpět do společnosti po návratu z vězení. V druhé kapitole shrnuje historické souvislosti a definuje cílovou skupinu práce, přibližuje též některé podmínky věznění politických vězňů a cesty vyrovnání se s nimi. Ve třetí kapitole Vránková nastiňuje metodologii orální historie a upozorňuje na její etické aspekty. Čtvrtou kapitolu věnovala reflexi role badatelky a charakteristice všech šesti narátorů, o kterých v práci pojednává. Pátá kapitola představuje nejrozsáhlejší oddíl práce a věnuje se několika dílčím podtématům se zaměřením na životopisná vyprávění šesti pamětníků reflektujících své vzpomínky na dobu po propuštění z výkonu trestu.

Propuštění z vězení je uvedeno podkapitolou o amnestiích politických vězňů, které tvořily významné milníky tvorby politicko-vězeňské identity, jakkoli určitě nepředstavovaly jediný možný spouštěcí mechanismus integračního procesu trestaného do většinové společnosti. Od amnestie pokračuje Vránková improvizovaným oslím můstkem k tématu rehabilitací politických vězňů v roce 1968 a zejména v 90. letech. V této souvislosti zmiňuje i fenomén třetího odboje, který k tématu vyrovnávání se s postvězeňskou situací jistě patří, i když jde spíše o diskursivní charakteristiku skupinové identity politických vězňů po roce 1989.

Interpretaci vzpomínek narátorů na zapojení vězňů do většinové společnosti Vránková zapracovala do poměrně stručné mozaiky výpovědí v podkapitole s názvem „5. 3. 2. Integrace do společnosti“, na které navazuje podkapitola o významu a podpoře rodin politických vězňů, do kterých zahrнула i přátelské vztahy z doby věznění. Na závěr páté kapitoly autorka podtrhuje, podle svých slov nejzávažnější interpretaci narátorů, podle které bylo nejvýznamnějším problémem po návratu z věznění nalezení vhodného a uspokojivého pracovního uplatnění.

Závěrečná šestá kapitola je věnována shrnutí poznatků a postřehů z badatelské práce Ivany Vránkové a odpovědi na otázku náročnosti návratu bývalých vězňů do většinové populace tehdejšího Československa. V obrazové příloze je k náhledu několik dokumentů, kterými autorka podkládá své poznatky. Jedná se o archivní materiály (příhláška do výběrové školy R. Dlouhého, svazek J. Celby - domnělého agenta Josefa, prohlášení o spolupráci s MV) a kopie novinových článků z amerického denního tisku o R. R. Budwayovi.

Z hlediska rozsahu i formy předložené magisterské práce odpovídají její parametry formálním požadavkům a nedisponují závažnými nedostatky, které by práci neumožňovaly úspěšně

obhájit. Mezi pozitiva práce patří samotné téma, které nepatří mezi podrobně probádanou oblast výzkumu problematiky československých politických vězňů 50. let. Pochvalu si zaslouží pečlivé pořizování rozhovorů se zajímavými narátory a narátorkami, jejichž přepisy jsou k dispozici i se zvukovými nahrávkami v Centru orální historie ÚSD AV ČR, v. v. i. Velmi věcně působí závěr celé práce, který sebekriticky odmítá pracovní hypotézu autorky o náročném a traumatizujícím návratu z vězení a popisuje stanoviska šestice narátorů, kteří své propuštění a následný život hodnotili spíše jako pozitivní životní kapitolu.

Mezi negativa předložené práce patří tematické těkání z problematiky na problematiku (od návratu z vězení namátkové odbočky k trestaneckým pracovním táborem na Jáchymovsku, amnestiím, rehabilitacím, třetímu odboji, psychologické následky věznění) bez podrobnější argumentace a souvislejšího vysvětlení, proč byly do celkové struktury práce zakomponovány právě tyto okruhy. Poměrně překvapivě působí tematizace hlavního motivu na necelých pěti normostranách. Ostatní podkapitoly badatelské práce autorky, respektive popis některých jeho výstupů analyzující rodinné a přátelské vazby či pracovní uplatnění po návratu z vězení, ústřední téma doplňují, stejně jako vybrané citace z rozhovorů. Autorka v závěru práce také naznačuje, že narazila na řadu dalších více či méně souvisejících témat, kterým by se chtěla věnovat ve svém dalším studiu, ale z důvodu omezeného rozsahu i tematického zacílení se mu v diplomové práci nevěnuje, což je pochopitelné a správné. Je však škoda, že nekonfrontovala svou hypotézu a následná zjištění s větším množstvím literatury, která by jí umožnila snazší orientaci v podtématech a opracování stěžejní látky, za kterou si hned na několika místech stanovila reflexi průběhu návratu politických vězňů do běžného života.

Závěrem můžeme konstatovat, že předložená práce je v řadě svých částí cenná, a to zejména jako příspěvek pro poznání skutečného života bývalých politických vězňů po návratu z vězení. Její hlavní přínos spočívá v tom, že si Ivana Vránková uvědomila limity i výhody práce s ústní reflexí vzpomínek narátorů a „nepředpokládá, že přečtením této práce můžeme úplně pochopit to, čím si bývalí političtí vězni po propuštění z výkonu trestu prošli.“ Spíše věří, že její „výzkum alespoň nastíní základní prožitky z doby po jejich návratu, které mohou dále napomoci k utřídění si povědomí o dané historické etapě.“ (str.10). Tyto znalosti nabyté studiem orální historie demonstrovala v předkládané magisterské práci a to lze považovat za klíčové. Celkově práci hodnotím kladně, doporučuji jí k obhajobě a navrhuji ji ohodnotit známkou „velmi dobře“.

Praha, 28. 8. 2012

PhDr. Tomáš Bouška, Ph.D.